

1. Ni druge vrste sliv, katere bi bile toliko priljubljena jed, kolikor sveže češplje.

2. Češplja se izvrstno suši in je kuhana sladka, a ne kislá, kakor druge slive.

3. Iz češplje napravlja se najboljša čežana in najboljše žganje.

4. Olupljene in posušene češplje brez pešek so najboljša sladka salata (kompot).

5. Češpljevo drevo rodi zelo obilno.

6. Češpljevo drevje je kaj lahko razmnoževati.

Katero sadno drevje ima vse te dobre lastnosti? Zato se pa češpljevo drevo tudi nahaja po vseh zmerno gorkih krajih in v mrzlejšem podnebju. — Ni je kmetske hiše, za katero bi ne bilo češpljevega vrta, ni ga potoka, ne vlažne dolinice, v kateri bi se ne nahajalo to koristno drevo. — Ako pridemo v Banat, v Srem, vidimo tam zelo obširne češpljeve vrte, celo velike grajščine se pečajo tam s češpljevo vzgojo.

Kdor se hoče baviti s sadjarstvom v veliko, temu je eden prvih pogojev, da se pridelano sadje lahko obtrga, oziroma spravlja, in da se tudi velike množine pridelka lahko zmagajo. Češplja se pa lahko otrese, sad se lovi na rjuhe, in videl sem v Banatu, kako so tudi otresli cele vrte češpelj, katere so potem spravljali z grabljami na kupe. Kdor ima toliko češpelj, spravi jih v sode in prilično žge po zimi slivovec, ki se po vsem svetu lahko speča, in cena mu je toliko viša, kolikor je starejši, zato je mogoče počakati visoke cene.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

126.

Sadjarstvo pri starodavnih Grkih in Rimcih.

Na Grškem nahajamo uže v najstarejši zgodovinskeji dobi mnogo žlahtnega sadja. Semitski trgovci so uže v prastareji dobi prinesli z Azije na Grško mnogovrstnega kulturnega bilja, in so Grke poučevali v vzgoji sadja. Uže Homer, opisujoč vrtove Alkinoga in Laerta, spominja sladke hruške in smokve, zelene oljike in rudečepisanega jabolka. Pozneje je imela Grška obilico vsakovrstnega sadja. Uže Drakonovi zakoni spominjajo sadja, in Atenci so pričali, da je neki Eumolfus zmislił cepljenje sadja. Za Aleksandra Silnega je moralo biti sadje na Grškem uže osobito fino in okusno, ker so za Aleksandrom pošiljali sveže gorsko sadje v samo Azijo. Aleksandrove vojske v Aziji so odprle z novega pot žlahtnemu sadju. Za Teofrasta so rasle uže na Grškem najsočnejše hruške z Male Azije, prekrasna jabolka z Armenije, sladke breskve z Egipta in sočne črešnje od

Ponta. Najboljše kutine so dobivali Grki s Krete z mesta Kidona, po katerem so dobile ime „kidonia“. V grškeji poeziji je bila kutina ono isto, kar je bila tudi pri starih Izraelcih. Solon je odredil, da imajo mladeniči na poročni dan jesti kutine, ker se je misliło, da kutina more razbiti zle vroke. Črešnje spominja Teofrast ter jej točno opisuje vzrast, skorjo, cvet in sad. Sliv so imeli Grki več vrst. Najžlahtnejše slive so dobivali s Sirije, in z Grške so prišle v Italijo, kakor to Plinij omenja. Za marelice vele nekateri, da so prišle z Armenije za Aleksandrovih vojsk, a drugi trdijo, da so jih dobili za časa Ptolomejcev z Egipta. Za breskve trdi Teofrast, da so došle z Azije na Kreto in v Egipet, od tu pa na Grško.

V Italiji se je udomačila najpreje vinska trta, in še le za njo je začelo polagama dohajati pojedino sadje, nekaj z Grškega, nekaj z Azije. Za Katonovega časa ni bilo v Italiji še niti breskev, niti dobrih črešenj, niti dobrih sliv. Še le za gospostva rimskega so došle breskve s Perzije, marelice z Epira, boljša in žlahtnejša jabolka, hruške in slive z Armenije, boljše višnje s Ponta. Ob istem času je došlo še tudi razno drugo južno sadje. Za nekatero sadje vemo ne samo leto, temveč tudi človeka, ki ga je v Italijo prinesel. Neki Apij je prinesel s Peleponeza osobito fino vrsto jabolka, ki imajo še dandanes njegovo ime, in plemeniti razkošnik Lukul je uvel breskve marelice in žlahtne črešnje. Kedar je Lukul 74. l. pred Kr. slavil zmago nad Mitridatom, vozil je ob svojem prihodu v Rim na posebnem vozu celo črešnjo s perjem in zreliimi plodovi. Bila je to sladka in žlahtna vrsta, katere do takrat Rimci še niso poznavali. V rimskih spisih nahajamo popisane vse najglavnejše vrste pojedinega sadja, in ti popisi nam najboljše pričajo, kako se je sadjarstvo v Italiji brzo razširilo in vkoreninilo.

Najstarejše sadje, ki se je v Italiji vzgajalo, bila so jabolka. Verojetno je na vso moč, da so prvi poljedelci v Italiji začeli sami vzgajati in žlahtniti lesnike, ki so rasle po šumah. V prvem in najtemnejšem početku rimske povesti nahajamo jabolko kot dobro poznato domače sadje, dočim se je drugo sadje pozneje doselilo.

Za veliko starost jabolka v Italiji govori nam še to, da so Rimci še drugo sadje jabolko nazivali. Tako so nazivali breskvo perzijsko jabolko, marelico armensko jabolko, kutino, kidonsko jabolko, in to zato, ker so s teh krajev dotično sadje dobili, ali vsaj mislili so, da je tu doma. Plinij je poznaval 36 vrst jabolka, ali vse te vrste so bile v manjšej ceni kakor hruške, kakor je to še dandanes v Italiji.

V vzgoji hrušk so nadkrilili Rimci Grke, kajti hruški ugaja podnebje v Italiji veliko bolje kakor v Grški.

V vsem so imeli 56 glavnih vrst, in med njimi je bilo tudi takih, od katerih so naše najžlahtnejše vrste.

Kutin je bilo v Italiji velikih in malih, in Plinij je poznaval 6 vrst. V Rim so prišle z Male Azije preko Roda in Krete. Kutina ima v Italiji mnogo ostrejši in lepši duh, kakor v severnih krajih. Zato so starodavni

Rimci nastavljalji kutine po sobah, v katerih so obiskalce sprejemali. Ta navada postavljalji zrele kutine po sobah, razširjena je še dandanes po Italiji.

Breskve so bile s početka v Rimu zelo drage, ena je veljala do 15 kr. v našem denarju. Za Plinijevih časov so bile breskve uže povsodi po Italiji razširjene, da si jih ni bilo več kot 4 vrste. Najpriljubljenejše so bile v Rimu one breskve, katere so dovažali z današnje Francoske. Vse naše žlahtnejše vrste breskev so pred kot ne s Francoske.

Marelice so bile za Plinijevih časov še le do 30 let poznate, in bile so tudi še drage. Dioskorid priporoča marelice kot vrlo zdravo sadje, dočim jih Galen zame-tava. Rimci so imeli samo eno vrsto marelic, in ta je bila, kakor je videti, mala in drobna. Sočnejše in žlahtnejše vrste so pozneje vzgojili.

Slive ne spominja niti Katon niti Varon, a Plinij pozna uže 12 vrst. Omenja pa, da pred Katonom gotovo ni bilo v Italiji sliv, ki bi bile užitne. Vergil in Ovid opevata slivo. Za Neronovih časov je bilo v Italiji uže 30 vrst sliv, dočim je v celem rimskem cesarstvu raslo do 200 vrst.

Črešnje so morale biti uže pred Lukulom, ali so bile pred kot ne, še slabe in drobne, kajti še le Lukul je začel boljše in mesnatejše uvažati. Rimci so pozneje poznali 10 vrst.

Višnje so bile v Italiji gotovo zelo slabe.

(Dalje nasl.)

Trgovinska in obrtniška zbornica.

(Dalje.)

IV. Gospod zbornični svetnik Anton Klein poroča, da so občinski zastopi v Beli Peči, Kranjski Gori in na Jesenicah prosili, da bi se napravile v teh krajih s pošto zvezane brzojavne postaje.

Na Jesenicah je gotovo brzojavna postaja zelo potrebna, ker so na Savi in v Javorniku velike tvornice za železo in jeklo in se zdaj zida na Savi prav blizu Jesenic velika tvornica za izdelke iz železa, ki utegne promet zelo povečati, ker se bode v njej izdelovalo mnogo blaga, katero se doslej na Kranjskem ne izdeluje, temveč na Kranjsko uvažajo. Tvornica bode imela mnogo trgovinskih zvez ne le v Kranjski, ampak tudi v drugih kronovinah Avstrije, na Ogrskem, Hrvatskem in tudi v inozemstvu. Tedaj bode gotovo tudi mnogokrat potrebovala brzojavnega dopisovanja. V tem kraju in v bližini stanuje pet trgovcev s čebelami, kateri imajo razsežno trgovino v inozemstvu. Na Jesenicah koplje se mnogo mavca, ki se prodaja ne samo na Kranjskem, ampak se tudi pošilja na Hrvatsko in Štajarsko. Tudi domači obrtni izdelki, pletene nogovice, jopice in hlače, pošiljajo se na Koroško in Štajarsko. Pet žag izdeluje dile in drugi žagani les, in trgovina z lesom v obče je zelo živahna. Poletne mesece je na Jesenicah, Savi in Pla-

nini mnogo tujcev, ki velikokrat rabijo telegraf. Zajedno je treba omeniti, da bi občinski uradi na Jesenicah, v Koroški Beli in na Dovjem, ter župni uradi v teh treh krajih mnogokrat rabili brzojavno postajo.

V Kranjski Gori je c. kr. okrajno sodišče, c. kr. davčni urad, c. kr. notarijat, občinski in župni urad, c. kr. poštni urad, c. kr. žendarmerijska postaja, dacarski urad, dalje so tu zastopniki več zavarovalnic. Kranjska Gora je središče precej razsežnega sodnega okraja, kamor prihaja mnogo ljudij iz drugih sodnih okrajev. Brez dvojbe je tedaj, da so takim krajem, kakor je Kranjska Gora, brzojavne postaje neizogibno potrebne in tudi koristne v mnogih ozirih. Neovržno je, da je jeden najvažnejših činiteljev v prosep občin telegraf. Ljudstvo se peča v prvi vrsti s kmetijstvom, ali vendar se mora žito in moka uvažati iz drugih krajev. Živinarstvo, osobito pa ovčarstvo, je živahno, in prodajalci, kakor kupci živine pogrešajo često brzojavne zveze z drugimi kraji. Lesna trgovina je obsežna in v Kranjsko Goro prihaja radi lesa mnogo kupcev. Po leti hodi iz tega kraja veliko moških šumarit na Štajarsko, katerim bi tudi mnogokrat v važnih stvareh koristila brzojavna postaja. Res, da se tudi more brzojaviti na železnični postaji, toda te postaje so v prvi vrsti za železnične namene in šele potem za stranke, torej se ne more zahtevati, da bi vse to storile, kar store državne brzojavne postaje. V Kranjski Gori in bližnjih vaseh je mnogo trgovcev, ki vsi žele, da se ustanovi brzojavna postaja. Kranjska Gora in Podkoren sta priljubljeno letovišče.

V občini belopeški je kaj razširjena obrtnost in prebivalci si zaslužijo mnogo v tvornicah za jeklene in železne izdelke, v tvornici za leseno volno ter na žagah. Delavcev je v teh tvornicah do 200 in smelo se trdi, da obrt preživlja nad 500 ljudi. Poleg teh večjih obrtnih podjetij je tudi več malih obrtnikov in trgovcev. Lesna trgovina je tudi precej živa. Poudariti je tudi treba, da sta pri Beli Peči obče znani jezera, ki ju vsako leto prihaja na stotine ljudij gledat; dalje je Bela Peč zelo priljubljeno letovišče. Vse to s'li vsakega razumnika, da mora vprašati, zakaj še nima ta kraj brzojavne postaje.

Na podstavi rečenega predlaga torej odsek: „Slavna zbornica naj se v svojem poročilu do c. kr. poštnega in brzojavnega ravnateljstva izreči za napravo brzojavnih s pošto zvezanih postaj na Jesenicah, v Kranjski Gori in Beli Peči.“ — Predlog je bil sprejet.

V. Gospod zbornični svetnik Anton Klein poroča, da je občina Šentožbalt prosila dovoljenja, da se napravi v Trojanah s pošto zvezana brzojavna postaja.

Vas Trojanje leži ob veliki državni cesti blizu kranjsko-štajarske meje in je od te vasi do brzojavnih postaj v Lukovico na Kranjskem in na Vransko na Štajarskem tako daleč, da se je teh postaj mogoče posluževati le redkokedaj, ker se mora preveč plačevati za pot k postajama. Trojanje so v občini Šentožbalt, ki